

Бабушкіна О.,
здобувачка магістрантка 1 курсу
за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування
ОПП Місцеве самоврядування, група МСз-11м,
Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне
Голова Ради з питань внутрішньо переміщених осіб
при Рівненській обласній державній адміністрації
Рівненській обласній військовій адміністрації
Науковий керівник: Тихончук Л.Х.,
доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри менеджменту та публічного врядування
Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне

ПРОБЛЕМИ ДОДЕРЖАННЯ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН У ПРАВОВОМУ РЕЖИМІ ВОЄННОГО СТАНУ

Ключові слова: воєнний стан, права громадян, правові обмеження, свобода слова, внутрішньо переміщені особи.

Воєнний стан, введений у відповідь на збройну агресію РФ, спрямований на забезпечення національної безпеки, але водночас передбачає обмеження прав і свобод громадян. Такі обмеження є виправданими лише за умови їх пропорційності, чіткого регламентування та відповідності міжнародним стандартам. Особливо актуально це питання для внутрішньо переміщених осіб (ВПО), які в умовах війни є однією з найбільш уразливих груп населення. Мета дослідження – визначити основні проблеми дотримання прав громадян у правовому режимі воєнного стану та запропонувати можливі шляхи їх вирішення.

Правовий режим воєнного стану дозволяє органам влади тимчасово обмежувати деякі права громадян, зокрема свободу зібрань, слова, пересування та доступ до інформації. Проте практика свідчить, що ці обмеження не завжди відповідають критеріям законності та пропорційності.

Однією з ключових проблем є недоліки нормативно-правової бази, що регулює права ВПО. Наприклад, багато осіб, які втратили своє житло внаслідок бойових дій, стикаються з труднощами у внесенні даних до Реєстру пошкодженого та знищеного майна. Платформа «Дія» надає можливість подати

заяву онлайн, проте відсутність доступу до цифрових інструментів у деяких громадах ускладнює цей процес.

Іншим прикладом обмеження прав громадян є труднощі з доступом до соціальних виплат. За даними Міністерства соціальної політики, у 2023 році частина ВПО не змогли своєчасно отримати допомогу через технічні збої в реєстраційних системах. Це призвело до затримки у наданні фінансової підтримки, яка є критично важливою для забезпечення базових потреб.

Відсутність оперативної реакції на такі збої викликала невдоволення серед громадян та підвищила рівень соціального напруження.

Крім того, ВПО часто стикаються з проблемами у сфері кримінальної юстиції. Наприклад, процедура подання заяви про визнання потерпілим від воєнних злочинів є недостатньо зрозумілою для пересічних громадян. Для полегшення доступу до правосуддя важливо поширювати інформацію через пам'ятки та створювати консультативні центри.

Також актуальним є питання відшкодування збитків, завданих агресією РФ. Закон України № 2923-IX передбачає механізми компенсації за пошкоджене майно, проте процес включає декілька етапів, що ускладнює його реалізацію для постраждалих.

Для вирішення даних проблем необхідно:

1. Вдосконалити нормативно-правову базу, чітко регламентувавши межі обмежень прав і свобод під час воєнного стану.
2. Запровадити систему регулярного моніторингу дотримання прав громадян, зокрема ВПО, через незалежні органи.
3. Спростувати доступ до інструментів цифрових сервісів для подання заяв про відшкодування збитків та реєстрації пошкодженого майна.
4. Розширити інформаційну кампанію серед громадян про їхні права під час воєнного стану, зокрема через поширення пам'яток для ВПО.
5. Забезпечити координацію між громадянським суспільством, місцевими органами влади та міжнародними організаціями для посилення захисту прав ВПО.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, 1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.
3. Закон України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна» від 23.02.2023 № 2923-IX.
4. Аналітичний звіт ГО «Центр прав людини ZMINA» про стан прав людини в умовах воєнного стану, 2023.
5. Пам'ятка для внутрішньо переміщених осіб «Як захистити свої права під час та після завершення воєнного стану?», 2023.